

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. XIX. Quid contra prodigiosam anastasim, qua doctor Parisiensis, sese
damnatum, publice e feretro denunciarit, , universale scriptorum omnium,
qui, integro primo et forte etiam secundo post rem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A
§ XIX. Quid contra prodigiosam anastasim, qua doctor Parisiensis, sese damnatum, publice e feretro denunciavit, universale scriptorum omnium, qui, integro primo et forte etiam secundo post rem gestam sæculo labente, floruerunt, silentium valeat, et an, hoc stante, certam illam aut etiam verosimilem possint efficere testimonia antiqua supra adducta.

B
 Perperam Launoius ob universale scriptorum antiquorum silentium,

E adductis a Launoio contra luctuosam doctoris Parisiensis historiam esse nonnullos, qui huic nonnihil silentio suo officiant, quatuor §§ proxime prægressis edocui. Nunc dispiciendum, quid contra feralem illum eventum universale illorum omnium, ac maxime eorum, qui, integro primo ac forte etiam secundo post rem gestam sæculo labente, seu, cum hæc nondum litteris mandata fuisset, floruerunt, scriptorum antiquorum silentium valeat. Launoius Dissertationis suæ sæpissime jam laudatæ locis non paucis mirandum illud memoratque, si accidit, dignissimum prodigium, veluti indubitam falsitatem, anilem fabulam, putidumque commentum traducit, idque unice, quod a scriptoribus antiquis, quos laudat, litteris commendatum non sit. Verum an recte? Neutiquam sane, uti ex iis, quæ num. 258 modo dixi, satis patet, amplexus ex iis, quæ jam nunc dicturus sum, patescet. En unum alterumve, ut alia omitam, exemplum, quo, quæ facta traduntur nec tamen a scriptoribus synchronis litteris consignata reperiuntur, fabulis continuo commentisque accensenda non esse, docemur. Benedictus XIV Papa de Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione lib. III, cap. 10, num. 5, circa finem ita memoriæ prodit: Fama erat, sanctos Faustinum et Jovitam, Patronos Brixianæ urbis, in armis aureis apparuisse ad ejusdem tutamen adversus Nicolaum Picininum, Mediolanensium copiarum præfectum, ipsam obsidentem ac maxima vi oppugnantem. Sed a plerisque dubitabatur de miraculo hujus insignis apparitionis, silentibus videlicet historicis Brixianis æquævis, illudque narrante Elia Capreolo, qui octoginta integris annis post solutam obsidionem decessit et fabulosa quædam suis Commentariis inseruit; cum opera et studio Cardinalis Angeli Mariæ Quirini binæ litteræ inventæ sunt Ludovici Fuscarenæ ad sanctum Laurentium Justinianum, tunc patriarcham Venetiarum, quæ rem totam in aperto ponerent.

ut pote quo, uti bina

525 Etenim cum quatuordecim annis post Brixiam ab obsidione liberatam Fuscarenus ejus civitatis administrationem suscepisset, sibi a Veneto senatu demandatam, diduo post aditam

provinciam rumor increbuit, consilium initum fuisse a quibusdam religiosis viris inde aspirandi Venetias corpora sanctorum Faustini et Jovitæ; ac nisi ipse religiosos illos opportune servasset, populi ira ferroque periissent. Fuscarenus in allatis epistolis causam aperiens pii furoris, qui mentes Brixianorum incenderat, hæc habet: « Memores sunt, cum circumvalenti latius, inclusi fame laborarent, ultima experientur pericula, visos ab hostibus tutores sanctissimos aureis armis Brixiam tueri: quo miraculo attonitus Nicolaus Picininus, dux fortissimus, potiundæ urbis spem perdidit, supplicii petendi, aurumque habendi aviditatem remisit. Quas ob res difficilius his corporibus carerent. » Fuscarenæ epistolæ integræ insertæ sunt in epistola prædicti Cardinalis typis edita et ad patrem Cyprianum Benagliam abbatem et præsidem generalem Congregationis Cassinensis data. Post quæ idem doctus Cardinalis hæc ad rem subdit: « Superest tandem, ut una mecum fatearis, argumentum, quod negativum Criticæ artis magistri vocant, quoque aliqui ex ipsis haud ita raro abutuntur ad convellendam monumentorum ecclesiasticorum auctoritatem, facile accidere posse, ut omni ipsum auctoritate destitutum comperiat. Certe triumphare illud quam maxime videbatur in subjecta huic epistolæ materia, nam veterum scriptorum silentium eo vehementius in eandem torqueri poterat, quod plures modo suppetant Commentarii, Brixianæ obsidionis tempore de obsidionis illius rebus conscripti.

524 At quam vanus foret ille triumphus detectæ a me Fuscarenæ litteræ ostenderunt. Undenam, per Deum immortalem, certo divinare se posse confidet Criticorum illorum natio, priscis illis monumentis, quibus ipsi præcipiti ausu bellum indicunt, testimonia hujuscemodi olim defuisse, cum tot sæculorum lapsu, forte malo fato, aut omnino interierint, aut in tenebris adhuc delitescant? » En sane præclarum facti exemplum, quod, etsi revera acciderit, ab auctoribus tamen synchronis memoriæ proditum non invenitur, quodque idcirco semper aut pro falso habitum, aut certe in dubium revocatum fuisset, nisi Fuscarenæ Litteræ, quæ lucidissimum et testimonium perhibent, ab eminentissimo Cardinali Quirino detectæ fuissent; qui interim hinc argumenti negativi vim nimium elevare videtur. Etsi enim hoc non sufficiat, ut quilibet, cui opponitur, a vero pronuntietur alienum, id tamen (ad num. 258) roboris sibi non raro habet adjunctum, ut factum, contra quod militat, vel magis vel minus, prout rerum temporumque adjuncta fuerint, vero efficiat absimile; ad quod, nisi argumentis negativis locum numquam esse velis, non requiritur, ut certum, sed tantum ut verosimile sit, rem a scriptoribus antiquis, qui perierint, memoriæ proditam non fuisse; hoc autem habetur, si certo sciatur, a nullis scriptoribus antiquis, modo adhuc exstantibus, litteris consignatam inveniri, quorum aliqui aut unus saltem alterve verosimiliter tales sint, ut eam, si fuisset, scituri, scitamque commemoraturi fuissent. Accipe alterum modo ret, quæ accidit, nec tamen a scriptoribus synchronis memoratur, exemplum.

525 Ab Honorio tertio, summo Pontifice, celeberrimam indulgentiam, quæ Portiunculæ dicitur, petisse ac porro impetrasse S. Franciscum Assisiatem, nulli prorsus scriptores synchroni, imo

AUCTORE C. B.

in medium hic adducta

F

exempla argumenti sunt, res vere gesta

ne

AUCTORE
C. B.

ne ipsi quidem, qui vitam ejus omnem ac gesta ex instituto diligentissime descripserunt, Thomas Cellanus et S. Bonaventura. Hinc sæculo sexto decimo potissimum non desuerunt, qui indulgentiam illam S. Francisci ab Honorio unquam fuisse concessam, vel animo obfirmato negarint, vel saltem in dubium revocarint, hac insuper ratione ad id impulsus, quod disciplinæ usibusque, qui S. Francisci ætate in ecclesia viguerunt, indulgentiæ tam ampliæ, quam sit Portiunculana, concessio minime congrueret. Verum sæculo proxime elapso ex antiquis codicibus in lucem tandem (Adi Operis nostri tom. II Octobris pag. 887 et sequenti) fuere prolata testimonia, quadraginta circiter post obitum S. Francisci annis, cum indulgentia illa jam tum, quod nullæ de ea literæ Pontificiæ exstarent, in dubium revocata aut etiam negata a nonnullis fuisset, a B. Benedicto Aretino, per ipsum S. Franciscum in Ordinem olim admissis, atque a Raynerio de Mariano, hujus Benedicti socio, reddita, quibus hi ambo, dictam indulgentiam et per S. Franciscum petitam et ab Honorio tertio concessam fuisse, e narratione, sibi hac de re a fratre Masseo de Marignano, qui præsens adfuerat, facta, testantur.

B Accessit potissimum et testimonium aliud, quo Petrus Zalsanus (videtur eundem Operis nostri tom. II Octobris pag. 890) testatus est, sese in ecclesia Sanctæ Mariæ de Portiuncula præsentem adfuisse, cum in ea S. Franciscus, septem adstantibus episcopis, acceptam ab Honorio indulgentiam promulgaret. Tria porro hæc testimonia dubitare non amplius sinunt, quin insignis illa indulgentia et per S. Franciscum reipsa fuerit petita, et eidem per Honorium concessa, et tamen rei hujus, ut jam dictum, nulli prorsus scriptores contemporanei ac ne ipsi quidem Francisci biographi, utut res omnes, ab eo gestas, calamo diligentissime complexi, meminissent; quod sane argumento est perquam valido, continuo consequens non esse, ut res, quæ a scriptoribus contemporaneis non memorantur, indubie falsæ sint.

subinde etiam
premuntur,
damnati hi-
storiam

C 526 Jam vero, cum pronum admodum sit, ut res, quæ, etsi gestæ, a scriptoribus contemporaneis non memorantur, silentio etiam a sequioris ævi scriptoribus præterantur, continuo sane non est, quod tam ab his, quam ab aliis subticetur, pro falso seu pro non facto habendum, ac proin perperam Launojus prodigiosam doctoris Parisiensis anastasin, quod nec a scriptoribus contemporaneis, nec ab aliis, qui serius post rem gestam florere, litteris consignata reperitur, velut inane commentum anilenque fabulam explodit, a veritate omni dubio procul longissime alienam. Nec est, cur pro Launoio reponas, antiqua quidem testimonia jam adducta pro indulgentia Portiunculana exstare, legitimamque, ob quam hujus mentio scriptoribus synchronis haud fiat, rationem posse offerri; etsi enim serenti a scriptoribus contemporaneis ipsisque S. Francisci biographis de indulgentia Portiunculana silentii ratio non inepta, uti iterum in eodem Operis nostri tom. II Octobris pag. 890 videre licet, reipsa adducatur, fieri tamen potest, ut tam undecimi, quo prodigiosa doctoris anastasis contigisse narratur, quam sequentis sæculi scriptores ob causam nobis ignotam hujus non meminerint: aut, si id displiceat, omnem prodigii illius luctuosique eventus mentionem omittere potuerunt, non quidem, quod legitima quadam ad id impulsus fuerint causa, sed quod in rebus, tempore suo gestis, memoriæ

prodendis accuratationem aut nullam fere, aut certe mediocrem dumtaxat adhibuerint. Apparitionem, qua SS. Faustinus et Jovita Nicolaum Picinimum, Mediolanensem copiarum ducentem, ejusque milites, civitatem Brixianam vi maxima obsidentes, terruerunt, litteris non mandarunt historici Brixiani æquævi, et tamen silentii hujus rationem, quæ sat certo sit legitima, nullam invenio offerri; unde ea, quam admiserit, omissio vel ignotæ nobis causæ, vel modicæ, quam hi in temporis sui rebus annotandis adhibuerunt, accuratationi attribuenda videtur.

D 527 Quod autem ad supra laudata testimonia, quæ, silentibus licet auctoribus contemporaneis, indulgentiam Portiunculanam certam efficiunt, spectat, nihil hoc ad rem facit; liquet enim vel hinc fieri posse, ut, licet factum quoddam, a recentioribus relatum, ab omnibus scriptoribus contemporaneis silentio prematur, re tamen ipsa acciderit. Quod cum ita habeat, perperam sane feralem doctoris, qui, sese damnatum, adstantibus publice e feretro denuntiavit, historiam indubie falsam pronuntiaris hac sola de causa, quod ab auctoribus contemporaneis litteris commendata non sit. Nec, quod præterea a scriptoribus aliis, qui serius floruerunt, silentio præteratur, recte eam Launojus, ut jam dixi, indubie falsam asserit. Verum an saltem luctuosus ille eventus, quod a scriptoribus omnibus tum synchronis, tum aliis, qui, integro primo et forte etiam secundo post rem gestam sæculo labente, floruerunt, silentio prematur, pro admodum dubio aut etiam pro probabiliter, seu etiam verosimiliter falso nequit haberi? Ita omnino existimo; etsi enim ex omnibus, quæ horum aliquot supra etiam adductorum de ferali historia silentium suppeditat, argumentis negativis vix ullum, seorsum sumptum, sit admodum validum, omnia tamen simul accepta, nunquam eam habuisse locum, verosimile sane reddunt eo fere modo, quo rationes plures, quæ ad assertionem quampiam stabilendam concurrunt, solide hanc probabilem nonnunquam, si simul accipiantur, efficiunt, etsi interim singula, seorsum accepta, parum sint validæ. Et vero cui verosimile non appareat, nunquam habuisse locum prodigium hujusmodi, quod a scriptoribus omnibus proxime dictis silentio præteritur, quodque tamen, si accidisset, per omnium ora et calamos fuisset volitaturum, utpote simul futurum et notatu dignissimum et in opinione, quæ hic discutitur, quæque id publice coram innumera propemodum populi multitudine factum, statuit, omnibus passim notissimum?

E 528 Neque hic reponas, prodigiosam illam anastasin, qua doctor tantisper redivivus, feralis de se judicii denuntiatione ingentem hominum multitudinem terruerit, ut silentio a scriptoribus æqualibus et subæqualibus sit suppressa, ab iis tamen, qui non adeo diu post hocce floruerunt, commemorari. Etenim, qui primus luctuosam hanc historiam in litteras misit, Cartusianus est anonymus, qui quinque primorum Cartusiariorum Chronicon, cujus § 1 notitiam dedi, concinnavit; hic autem, ut ibidem etiam docui, scripturam manum verosimillime non ante annum 1250, imo forte ne ante annum quidem 1500 circiter admovit, idque proinde non prius fecerit, quam cum jam anni amplius centum et quinquaginta, imo forte ducenti post rem gestam seu post horribilem eventum essent elapsi. Dices quidem, scriptorem illum forte jam inde ab anno circiter

certo falsam
affirmat. Tali-
tamen hæc
verosimiliter
est;

E

F

nec eam primorum
que Cartusiariorum

A 1220 aut paulo etiam citius floruisse, sibi que prælucentem habuisse scriptorem antiquiorem, e quo, quæ de doctoris rediivi prodigio pulsoque hinc in eremum sancto Patre suo refert, depromperit. Ast nec unum, nec alterum veritati consonum ullatenus apparet. Imo vero, ut ad id, quod ultimo loco ponitur, primo respondeam, scriptorem nullum antiquiorem, e quo sua hauserit, primorum quinque Cartusie Priorum Chronici auctori præluxisse, ea ipsa, qua hic initio utitur, loquendi formula colligendum videtur. Hæc enim sic habet: Anno Dominicæ Incarnationis MXXXII vel circa illum, dum sollempne studium floreret Parisiis, etc., tale prodigium ibi dicitur accidisse. Quidam enim doctor etc. Quibus verbis anonymus ille Chronologus indicare videtur, sese, quod subjungit doctoris rediivi, prodigium, non in scriptoribus monumentis antiquioribus legisse, sed ab aliis, viva voce rem narrantibus, accepisse.

qui alium antiquiorem sibi prælucentem habuisse

529 Adhæc idem chronologus, si quid alibi e scriptoribus se prægressis acceptum in Sancti nostri Vitam intulit, lectorem rei monet, imo etiam horum nomen prodit. Num. 10 transcripturus, quæ de S. Brunone ejusque sex sociis in S. Hugonis Gratianopolitani episcopi Vita, a Guigone, quinto Cartusie Priore, scripta, leguntur, verba hæc præmittit: Ut utar omnino verbis scriptis in Legenda Vitæ S. Hugonis episcopi memorati; ac deinde recitatis omnibus, quæ ad S. Brunonem ejusque socios spectant, Guigonis verbis subjungit: Omnia prædicta sunt verba domni Guigonis scripta in Vita S. Hugonis Gratianopolitani episcopi. Num. 24 et ultimo ubi tempus, quo Sanctus post egressum e Cartusia diem extremum clausit, equatur primorum Cartusie Priorum Chronico, antiquis Guigonis (adi num. 6) Consuetudinibus præfixo, designavit, mox subdit: Sicut in libris Consuetudinum domni Guigonis, quæ sunt in domo Cartusie, continetur. Quod si itaque, quam narrat, prodigiosam doctoris anastasi e scriptoribus vetustioribus haussisset, id verosimillime etiam aut indicasset, aut hos etiam nominasset, maxime cum feralem illam historiam narraturus, præmittat: Tale prodigium ibi dicitur accidisse, facileque ac opportunum, ut rei adeo miræ fidem faceret, fuisset adjungere, a quibus ea dicatur seu narretur. Jam vero, cum hæc ita habeant, verosimillimum utique, ne dicam indubium, apparet, scriptores antiquiores, a quibus Parisiense prodigium memoriæ proditum fuerit, anonymo quinque primorum Cartusie Priorum chronologo, seu vetustiori Sancti nostri biographo non præluxisse; ut proinde hoc ex capite fidem majorem suæ de doctoris damnati anastasi narrationi nequeat adjungere. Porro cum laudatus chronologus seu Sancti biographus, ut jam dictum, scriptores antiquiores, si quos ad horribilem de doctore narrationem adhibuisset, nominaturus verosimillime fuisset, nec tamen Casarium nominet, consecrarium sit, ut scriptoris hujus num. 241 datam narrationem verosimillime aut non viderit, aut hæc a sua existimavit diversam.

annoque circiter 1220 floruisse non videtur,

530 Quod jam pertinet ad annum 1220, quo circiter aut etiam paulo citius anonymus quinque primorum Cartusie Priorum chronologus seu Sancti nostri biographus floruerit, id ex dictis num. 12 et seqq. verosimiliter secus habet. Nec, etsi ita haberet, quidquam inde, quo luctuosa doctoris Parisiensis historia sat certa aut etiam verosimilis redderetur, posset confici. Fac enim,

laudatum chronologum, qui primus eam litteris commisit, anno circiter 1220 manum scriptioni reipsa admovisse, sic equidem adhuc annis circiter quadraginta et centum a re gesta absuerit ac proin temporis spatio longiori, quam ut ei fidem indubitam conciliare queat. Quamvis enim subinde fiat, ut factum, etsi a scriptoribus, qui integro amplius post id gestum sæculo floruerunt, dumtaxat commemoratum, pro verosimili, imo etiam pro certo sit habendum, id tamen, ut apparet, locum habere non potest, quando, uti hic fit, factum seu res, quæ controvertitur, est hujusmodi, ut, si contigisset unquam, ab ipsis etiam scriptoribus synchronis ac coævis verosimiliter commemorata fuisset. Ast, inquis, cædes S. Mauriti, sociorumque, legionis Thebæ militum martyrum, a scriptoribus contemporaneis memoriæ prodita non invenitur, talisque videri potest, ut, si contigisset, commemorata verosimiliter ab hisce fuisset, nec propterea tamen illam falsam esse, aut parum verosimilem, merito quis pronuntiaret. Fateor, sic habet: verum quid tum? Cur cædem illam, ut notatu dignissimam notissimamque, scriptores synchroni silentio præterierint, rationes non ineptæ apud nos tom. VI Septembris, in quo de sanctis illis martyribus a pag. 508 actum, in Comment. ad horum Acta prævio, § 7 redduntur; quod cum fieri potest, seu potius fit, argumentis negativis, quæ a scriptorum silentio petuntur, vim nullam inesse, apud omnes in confesso est.

531 Accedit, de celeberrimorum illorum martyrum cæde (unde, quidquid contra hanc probabilitatis ex auctorum silentio oriri posset, eliditur) constare tum e multis in Comment. proxime cit. adductis, tum maxime e S. Eucherio, Lugdunensi episcopo, qui primus illam in litteras misit, quique, quamvis sæculo demum quinto floruit, e genuinæ tamen traditionis fonte, quem ipsemet assignat, sua deprompsit. At vero nec universalis silentii, quo, qui integro amplius primo post rem gestam sæculo labente floruerunt, scriptores prodigiosam doctoris anastasi prætereunt, ratio ulla sat idonea reddi potest, nec de horrenda hac historia ex ullo monumento constat, nedum ex anonymo primorum quinque Cartusie Priorum Chronici auctore, qui, unde illam hauserit, non edicit, nec aliunde habetur compertum. Et vero, cum hic, ut jam docui, scriptores antiquiores, e quibus hauserit, sibi prælucentes haud habuerit, quo tandem ex fonte, cui tuto fidere possimus, narrationem suam deprompsisse queat? An forte ex fama publicæ rumore? Verum quam incertus hic auctor sit, nemo non novit. An ex Ordinis sui traditione? Ita sane, qui Parisiensis prodigii pulsique hinc in eremum S. Brunonis historiam tuentur, existimant, ac porro, ut opinionem suam propugnent, affirmare debent. Verum an illa Ordinis Cartusiensis traditio genuinæ traditionis nomen mereatur, uti etiam, quanti ad asserendam prodigii Parisiensis veritatem valeat, infra discutiam, cum prævie, quod præsentis § facere constitui, examinavo, an reliqua pro Parisiensis, qui, sese damnatum, publice denunciavit, doctoris anastasi §§ 11 ac 12 adducta scriptorum antiquiorum testimonia certam eam aut etiam verosimilem, stante generali scriptorum silentio proxime dicto, possint efficere.

532 Cum scriptores illi omnes narrationem suam vel ex ipsa jam discussa quinque primorum Cartusie Priorum chronographi narratione, aliqua

AUCTORE C. B.

chronologus antiquior,

F

nec alii supra laudati, nec ipse etiam Joannes Iperius,

AUCTORE
C. B.

qua dumtaxat in hac facta pro arbitrio mutatione, acceperint, aut certe e scriptoribus aliis, quorum etiam narratio suam isti originem debeat, indubie depromperint, prodigio utique fidem majorem, quam, qui primus illud in litteras misit, dictus chronologus mereatur, conciliare non possunt, etsi interim, ut jam supra docui, eorum testimonia evincant, prodigiosam doctoris Parisiensis anastasim fuisse et diutissime pluribus indubitanter creditam, et diu etiam ante Joannis Gersonis ætatem, contra ac Launoii vult, litteris consignatam. Quid itaque singulorum illorum scriptorum, quos §§ 11 et 12 videsis enumeratos, auctoritas hic valeat, pluribus indagandum non est. Verum, ut res ita habeat, nec ratione ulla satis solida contrarium queat probari, sunt tamen, qui, quemadmodum ex Notitiis Mss. penes me exstantibus intelligo, Joannis Iperii testimonium, num. 292 huc transcriptum, magni facendum contendunt. Ita autem idcirco autumant, quod, quamvis Iperius ante sæculum quartum decimum non floruerit, ac proin, spectato diuturno temporis spatio, quo a præstituta Parisiensi prodigio epocha seu anno 1082 absuit, certum id atque indubitatum sola sua auctoritate facere non possit, auctorem tamen antiquiorem rei que gestæ synchronum, e quo, quæ de hac tradit, hauserit, sibi prælucentem habuerit. Quod postremum ut æstimaretur, efficit Marteneus prævia sua in Iperii seu S. Bertini Chronicon, tom. III Theauri Anecdotorum insertum, Admonitione. In hac enim sub finem ita loquitur: Hinc colliges, Chronicon istud Bertinianum tanto majorem apud eruditos promereri fidem, quo antiquiores habet auctores, qui sui temporis res gestas, prout viderant, aut a testibus oculatis audierant, scriptis mandarunt, nec mirum videri debere, a subsecutis auctoribus tanti habitum fuisse, ut, quæ dicenda de rebus Belgicis habuerunt, ab eo accipere non dubitaverint.

de quo, quod tulit Marteneus, judicium minime esse exactum,

555 Iperius ergo, uti hic docet Marteneus, narratas in Chronico suo res ex antiquioribus, qui eas aut ipsimet viderant aut ex testibus oculatis audierant, scriptoribus accepit, hique, ut idem Marteneus in laudata Admonitione prævia etiam docet, numero tres fuisse, videlicet Folquinum Bertinianum monachum, qui vetera monasterii sui instrumenta sæculo decimo in unum volumen retulit, Simon Sythiensis seu Bertinianus abbas quadragesimus secundus, anno 1148 defunctus, qui Chronicæ Bertinianæ seu Sithiensis ecclesiæ a tempore Roderici, id est, ab ineunte sæculo xi, quo monasterio Sithiensi Rodericus abbas præerat, ad suam usque ætatem descripsit, ac tandem anonymus, qui anno 1299 scribebat, Simonisque Opus ad suum usque tempus prosecutus est. Jam vero cum unus dumtaxat, nimirum Simon abbas, e tribus hisce scriptoribus, qui Iperio in contendo Bertiniano Chronico præluxere, luctuosæ doctoris damnati historiæ, uti ex mox dictis liquet, fuerit synchronus, fuisse hanc ex illo, ac proin ex auctore contemporaneo, qui eandem saltem et testibus oculatis audisset, ab Iperio in Chronicon Sithiense illatam summamque adeo fidem promereri inde concludere. Et vero, si lato a Marteneo de Sithiensi Chronico, per Iperium conscripto, judicio standum sit, erit sane, cur quis, damnati historiæ et Simonis abbatis Opere reipsa esse ab Iperio depromptam, non immerito suspicetur. Verum multum abest, ut Martenei de laudato Chronico judicium pro accurato possit

haberi. Quod ut pateat, unaque ex Iperii de luctuosa doctoris damnati historia testimonio nihil omnino ad hanc aut certe parum admodum ponderis posse accedere, studiosus lector intelligat, subministratam a Stillingo nostro tom. II Septembris pag. 353, a num. 23 ad Marteneide Iperii Chronico judicium responsionem huc transcribo.

554 Sic itaque ibidem habet: Mallem ego, ut laudatus editor (Marteneus nempe) accuratam de hoc Chronico crism dedisset, quam laudes exaggeratas: ita enim lector studiosus melius intellexisset, quid ex eo amplecti tuto possit, a quibus contra cavere debeat. Certe chronotaxis plerumque vitiosa est in prioribus hujus Chronici seculis, ut patebit per decursum. Imo ne facta quidem relata in hoc Chronico tam certa esse tamque immunia ab erroribus, ut correctione sat frequenti non indigeant, non raro ostendere cogar. Conatur Chronici auctoritatem probare Marteneus, quia Iperius secutus est Folquinum diaconum, Simonem abbatem et eorum continuatorem anonymum seculi xii, quem ait scripsisse anno mcccix « Ex quibus, » inquit, « ita Chronicon suum confecisse videtur » Joannes Iperius, ut eorum integras lucubrationes Operi suo inseruisse merito censendum sit. » Ostendere id conatur verbis quibusdam allegatis, quæ Iperius de se proferre non poterat, quæque idcirco antiquioribus attribuenda sunt scriptoribus, quorum dicta eatenus non mutata Chronico suo Iperius inseruit. Verum vehementer suspicor, Martenium nunquam contulisse Chronicon Iperii cum tribus illis scriptoribus, a quibus eum tam multa mutuatum dicit. Certe si diligenter verba Iperii contulisset cum verbis anonymi continuatoris, qui est compilerator Vitæ S. Bertini, a Mabillonio editæ, vidisset totum verborum sensum mutatum ab Iperio in facto, quod referetur in Appendice miraculorum num. xxv, ut ibidem observabo.

555 Præterea si istos auctores tres diligenter contulisset et examinasset, vidisset paucissima ab iis narrari tanquam visa, sed pleraque ut longe præterita: eaque de causa non dixisset, « Chronicon istud Bertinianum tanto majorem » apud eruditos promereri fidem, quo antiquiores res habet auctores, qui sui temporis res gestas prout viderant aut a testibus oculatis audierant, scriptis mandarunt. » Inconsiderate et sine sufficienti examine hæc dicta sunt: nam pauca ex scriptoribus, qui viderant, aut facta suo tempore scripserant, hausit Iperius, saltem in primis seculis Chronici sui, longe plura ex iis scriptoribus, qui gestis, quæ referebant, longe erant posteriores. Quin et plura ex aliis scriptoribus habet Iperius, quam ex tribus illis, quorum tantum non continuatorem facit Marteneus. Hæc de Iperio observanda censi, ne quis immodicis Martenei laudibus deceptus, me statim reprehendendum existimet, ubi viderit auctoritati istius scriptoris non acquiescentem. Nolim tamen debita laude fraudare Iperium, cujus Chronicon utile et minime contemnendum judico, sed non cæce sequendum. Unde ille sua hauserit, quantaque fide scripserit, indicat ipse in Prologo secundo his verbis: « Præsens Opusculum ex multis voluminibus scriptisque authenticis grato labore collegimus, sumendo de quolibet, quod ad propositum spectare visum est, nihil inserendo, quod non authenticis scriptis approbatur. » Deinde explicat, quid per scripta

verbis huc transcriptis

Stillingus noster docet,

A scripta authentica designet, multas videlicet Vitas Sanctorum, Chronica item non pauca, Antiquitates, Annales, Historias et archiva tam ecclesiae Sithiensis, quam aliorum monasteriorum Belgii et Franciae, libros alios historicos, ac demum cartas privilegiorum.

verosimilem
utcumque
efficit.

556 Ex hisce omnibus monumentis se Chronicon suum concinnasse asserit: « Ex die et » consule tempora temporibus et ex causis in eo » contentis negotia negotiis concordando. » Non dubito, quin id et diligenter et bona fide praestiterit vir pius et doctus; at sine erroribus factum non esse, luce clarius est. Et sane tale Opus illo seculo, quo vixit Iperius, sine variis erroribus conscribere, humanae non erat industriae, tum quod monumenta multa, quibus utendum erat, non omni careret errore, tum quod varia per conjecturas erant concilianda. Haec autem conciliatio tanto erat difficilior, quanto minus ad perfectionem hodiernam accedebat scientia chronologica et critica. *Hactenus Stillingus noster, qui, quae hic de Iperii Chronico affirmat, loco deinde non uno in Commentario ad Vitam S. Bertini praevio validissime juxta ac luculentissime probat, uti cuique, hunc evolventi, manifestum evadet. Jam vero, cum Iperius, ut alia omittam, non solum e tribus scriptoribus, a Marteneo memoratis, Folquino nimirum Sithiensi monacho, Simone abbate et continuatore anonymo, verum etiam e multis aliis, a Stillingo mox assignatis, narratas in Chronico suo res hauserit, non est, cur prodigiosam, quam narrat, doctoris Parisiensis anastasi et Simonis, Sithiensis abbat, Chronicis depromptam existimemus, ruitque proinde, quae aliquoties famosae de ea narrationi accederet, summa fides. Imo vero, cum res ita habeat, ne quidem ex Iperii Chronico Parisiense prodigium verosimile utcumque efficitur, uti ex jam supra dictis primum est eruere.*

§ XX. An prodigium, quo doctor, sese damnatum, publice adstantibus denunciavit, certum aut saltem verosimile, stante universali scriptorum ante dictorum silentio, reddere etiam non possit traditio.

Qui ferat de
damnato hi-
storia, quam
continua

Innocentius le Masson, ex recensione Morotii Prior Majoris Cartusiae 49, in Opere, a se con-
texto, quod Annales Ordinis Cartusiensis inscripsit, annoque 1687 typis Correrianis vulgavit, lib. 1, cap. 1 de prodigiosa, qua S. Bruno in eremum pulsus fuerit, doctoris anastasi multa disserit, sui que etiam, quo hanc vere contigisse probet, celeberrimi Ordinis traditionem adducit. Ne quid, quod ad horribilem illam historiam probandam aut saltem verosimilem reddendam conducere utcumque possit, silentio a me praeteritum, quis queratur, ex Opere illo, quod omnium passim manibus non teritur, totum hic spectans, ut ut prolixum ac parum urgens, Massoni ratiocinium transcribo. Hisce num. 8 et seq. ibidem positus verbis concipitur: Falluntur, qui putant per abstinentiam

a carnibus, etiam in morbis, et alias austeritates vitam Cartusienis abbreviari; nam experimento videmus, plures apud nos usque ad decrepita senectutem vivere, et octogenarium, imo aliquando fere nonagenarium annum attingere. Videmus ergo non raro monachos sexaginta et amplius annos vixisse in Ordine, etiam hoc seculo, quando longitudinem vitae humanae diminutam esse omnes fatentur, si cum praecedentibus seculis comparetur. Pro exemplo nobis sit hujus firmioris sanitatis sanctae memoriae reverendus Pater dominus Joannes Pegon praedecessor noster, qui ultra sexaginta sex annos vixit in Ordine, lxxxv annos aetatis habens obiit, et tanto animi vigore pollebat, ut pridie quam moreretur, adhuc calamo uteretur ad dispositiones faciendas in Ordine. Sini etiam pro exemplo duae moniales, quae nostris diebus diem clausuram extremam: quarum una lxx annos vixerat in Ordine, altera lxxii. Plures similes in promptu esset hic referre, qui nostro seculo obierunt.

558 At si ad praeterita secula retrogrediamur, reperiemus personas, quae lxxx et amplius annos vixerunt, imo unam praeter ceteris, quae ultra centum annos vixit in Ordine. Occurret nobis R. P. Jancelinus, qui lxxv annis praefuit toti Ordini. Supputatione autem facta et longiori aetate reducta ad lxx tantum annos in Ordine exactos, quam aetatem plures attingisse in singulis seculis, imo longe superasse, certum est, reperiemus, senem illum, qui hoc seculo lxx annis vixit in Ordine, potuisse videre et discere ab alio ejusdem aetatis sene, quae audierat ab alio sene, qui postremus senex etiam ab alio didicerat et audierat historiam, de qua agitur, et sic traditio illorum quatuor senum fere ad trecentos annos extenditur; quam traditionem a se invicem facile accipere potuisse, perspicuum est, cum tres ex illis si videre et mutuo alloqui, nulla vi illata communi naturae cursui, potuerint; nihil enim obstat, quin ultimi primordia cum primi extremitate concurrerint, et monachus, vigesimum annum agens, nonagenarium viderit et audierit. Habemus ad manum icones in capite veterum Statutorum praefixas, quae a centum et octoginta annis typis excusae sunt, in quibus videtur historia illa depicta, addita narratione, quam supra retulimus. Si ergo constituamus nobis pro epocha tempus illud, quo icones illae typis excusae sunt, et praecedere faciamus quatuor illos seniores, reperiemus, illos potuisse discere ab his, qui immediate primis Patribus Ordinis successerunt, historiam illam; imo potuisse tunc reperiri in pago Cartusiae vicino rusticos, qui S. Brunonem et ejus socios viderant. Nam rustici in istis rupibus, ubi aura purior est, et valde frugalis vivendi modus, diu vivunt.

AUCTORE
C. B.

traditione
Cartusiano-
rum alii ab
aliis
E

F

559 Vidi ipse et non semel interrogavi senem domesticum domus Cartusiae, vocatum Nicolaum Planes, e pago Corbello oriundum, qui viderat R. P. D. Bernardum Carrassum, vita functum circa annum mclxxxvi et narrabat plura, quae audierat in juventute sua ab aliis, in decrepita aetate tunc constitutis, qui viderant R. P. Franciscum a Puteo, circa annum mxxi defunctum. Centum circiter annorum erat iste Nicolaus, dum diem clausit extremum anno mclxxvii. Et ut adhuc res vicinior et enucleatius exponatur et exprimat, ponamus, aliquem e sociis S. Brunonis vixisse triginta tantum annis

acceperint, ad
Puteanum
venire potue-
rit, Massonis
exponit;

nis